

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 229/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om bedömning av kunnandet inom yrkesutbildning och om påvisande av yrkesskicklighet på arbetsplatser

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 229/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Inka Hopsu /gröna och Pia Lohikoski /vänst:

På vilket sätt avser regeringen öka Utbildningsstyrelsens besluts- och prövningsbefogenheter så att Utbildningsstyrelsen genom föreskrifterna om examensgrunderna tillsammans med arbetslivsaktörer kan bestämma vilka examensdelar som kräver ordnande av yrkesprov på en arbetsplats?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Yrkesutbildningens centrala uppgift är att tillgodose kompetensbehoven i arbetslivet, och utbildningens förankring till arbetslivet säkerställs på flera olika sätt. Utbildningen bygger på examensgrunder som Utbildningsstyrelsen bestämmer och som den i enlighet med lagen om yrkesutbildning (531/2017, 15 §) ska bereda i samarbete med representanter för arbets- och näringslivet, utbildningsanordnarna och andra viktiga intressentgrupper, inklusive respektive arbetslivskommission. Till arbetslivsförankringen under utbildningen bidrar även möjligheten att ordna utbildning på en arbetsplats (531/2017, 8 kap.), att studerande kan visa sitt kunnande i praktiska arbetssituationer på en arbetsplats (531/2017, 52 §) och att företrädare för arbetslivet deltar i bedömningen av kunnandet (531/2017, 54 §). Avsikten är att säkerställa att utbildningen svarar på kompetensbehoven i arbetslivet och att de studerande förvärvar kunskaper som leder till sysselsättning eller fortsatta studier.

Yrkesutbildningen har utvecklats långsiktigt mot mer flexibla former av anordnande av utbildning. Avsikten har varit att både möjliggöra individuella val för de studerande och tillgodose de lokala behoven inom arbetslivet. Det innebär i praktiken att beslut om utbildningen allt oftare fattas i samråd av utbildningsanordnaren, den enskilda studeranden och arbetsplatserna inom branschen utan att bestämmelser eller föreskrifter dikterar förfarandet i varje enskilt fall. Bestämmelserna och föreskrifterna säkerställer att utbildningsanordnaren och den studerande tillsammans med representanter för arbetslivet kan lägga upp en individuell plan för hur den studerande ska skaffa och visa sitt kunnande.

Inom ramen för lagen om yrkesutbildning (531/2017, 15 §) bestämmer Utbildningsstyrelsen genom examensgrunderna om examensdelarna och kraven på yrkesskicklighet och kunnande i dessa samt om bedömningen av kunnandet. Föreskrifterna om bedömning av kunnande får inte strida mot bestämmelserna om flexibilitet vid anordnande av utbildning och om möjligheten att individualisera studierna eller avtala om genomförande av studier på arbetsplatser.

I lagen om yrkesutbildning föreskrivs att den yrkesskicklighet och det kunnande som de olika examensdelarna kräver visas genom att praktiska arbetsuppgifter utförs i genuina arbetssituationer och arbetsprocesser (yrkesprov). I ett yrkesprov visar den studerande hur väl hen har förvärvat den centrala yrkesskicklighet eller det centrala kunnande som anges i examensgrunderna. Det kunnande som krävs för att avlägga gemensamma examensdelar kan vid behov visas också på något annat sätt. Den omgivning där yrkesprovet genomförs ska göra det möjligt att visa det kunnande som anges i examensgrunderna. Av grundad anledning kan ett yrkesprov dock också ordnas någon annanstans än på en arbetsplats. Vid behov kan det kunnande som visas genom ett yrkesprov kompletteras med andra bedömningar av kunnandet. Det centrala i bedömningen är att den ska ge en tillförlitlig bild av den studerandes kunnande.

Enligt bestämmelserna är det meningen att ordnande av yrkesprov utanför en arbetsplats ska vara ett undantag som det finns behov av att ta till exempelvis när det inte är möjligt eller ändamålsenligt att på en arbetsplats visa allt det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. I kraven på yrkesskicklighet enligt examensgrunderna kan det också ingå sådant kunnande som hör samman med bestämda specialsituationer och som det inte är möjligt att visa i samband med normala arbetsuppgifter eller också kan påvisandet i en genuin arbetssituation äventyra till exempel patient- eller trafiksäkerheten. En grundad anledning kan också utöver det ovan nämnda vara till exempel att den studerande är minderårig eller att det inte inom ett rimligt avstånd från den studerandes hem finns någon sådan arbetsplats som skulle uppfylla kraven på den omgivning där ett yrkesprov genomförs. Av grundad anledning kan ett yrkesprov också ordnas någon annanstans än på en arbetsplats, till exempel vid en läroanstalt, läroanstaltens egen arbetsplats eller i någon annan av läroanstaltens arbetsmiljöer eller i en ungdomsverkstad. Eftersom de studerandes och arbetsplatsernas omständigheter varierar är det viktigt att det går att avtala om yrkesproven individuellt, utan föreskrifter i examensgrunderna.

Utbildningsanordnarna är enligt lag skyldiga att samarbeta med arbets- och näringslivet i sin region. Ju tätare och bättre utbildningsanordnarens samarbete med arbetslivet inom sitt verksamhetsområde är, desto bättre kan utbildningsanordnaren förutse kompetensbehoven och rikta examina och utbildning så att de motsvarar kompetensbehoven. Om arbetslivet behöver kunnig arbetskraft, finns det sannolikt också potentiella arbetsplatser för att genomföra yrkesproven.

En central grund för kvalitetssäkringen av yrkesexamina är att påvisa kunnandet i genuina arbetslivssituationer, att bedömningen grundar sig på de riksomfattande examensgrunderna och att företrädarna för utbildningsanordnaren och arbetslivet utför en kollegial bedömning. Genomförandet av yrkesprovet på en arbetsplats i en genuin arbetslivssituation ger den studerande erfarenhet av arbetslivet, direkt kontakt med arbetsgivare, möjlighet att övertyga arbetsgivaren om sin yrkesskicklighet och kompetens och stöder på så sätt den studerandes sysselsättning, möjligheter att byta arbetsplats eller förbättra produktiviteten i sitt arbete. Yrkesprov på arbetsplatser som ordnas för företag och andra arbetsplatser ger en direkt möjlighet att bedöma hur studerandenas kompetens motsvarar arbetslivets behov. På så sätt kan arbetslivet påverka utbildningens kvalitet och hur den motsvarar arbetslivet. Arbetslivets deltagande på både nationell och lokal nivå i bedömningen av det kunnande som examina förutsätter är en central mekanism för kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen.

Helsingfors 11.8.2025

Undervisningsminister Anders Adlercreutz